

Одержано 18.02.2018.

УДК 94 (477.84):323.1 «1950/1960»

*Іван Тимків
(Тернопіль)*

ЕТНІЧНІ ЗМІНИ У СТРУКТУРІ НАСЕЛЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 1950–1960 РОКАХ

У статті проаналізовано динаміку етнічного складу населення Тернопільської області у 50–60-х рр. ХХ ст. Охарактеризовано вплив політичних (радянська, русифікація) та економічних (розвиток промисловості, поява нових виробничих галузей, зростання добробуту населення) чинників на причини та особливості зміни етнічної структури населення. Показано динаміку чисельності окремих етносів (росіян, поляків та євреїв), що проживали в області у досліджуваний період.

Методологічною основою дослідження виступають принципи наукового пізнання: науковості, системності, історизму та плюралізму. Статтю виконано із використанням таких методів як проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, системний, структурний, логіко-аналітичний.

Етнічні зміни, що мали місце на теренах Тернопілля у 50–60-х рр. ХХ ст., були наслідком результатів Другої світової війни та цілеспрямованої політики радянського керівництва. Економічне зростання і поява нових виробництв у певній мірі спричинили зростання етнічної строкатості населення, водночас дослідження дозволяє зробити висновки, що зростання представництва інших народностей не вплинуло на загальну структуру населення Тернопільської області.

Ключові слова: *українці, росіяни, поляки, національні меншини, Тернопільщина, керівні кадри.*

Дослідження регіоналістики, локальної історії та мікроісторії розглядаються дослідниками як одні з найперспективніших і, разом з тим, вони залишаються гостро дискусійними. Це зумовлено необхідністю змін історіографічних пріоритетів, застосуванням міждисциплінарних методів, нових дослідницьких підходів та вироблення нової методології. Вивчення проблеми динаміки чисельності населення Тернопільської області у 1950–60-х рр. дозволяє зробити висновок, що вітчизняна історіографія на сьогодні ще не має ані чітко розробленої методології дослідження, ані монографій з конкретних її проблем. Актуальним завданням сучасної історичної науки є вивчення етнічних змін населення країни та окремих її регіонів. Аналіз етнічної динаміки населення Тернопільської області 50-х–60-х рр. ХХ ст. є особливо актуальним, оскільки саме в цей період населення краю зазнало значних перетворень, спричинених результатами Другої світової війни та радянською демографічною політикою.

В основі джерельної бази – архівні матеріали та статистична інформація, що стосується чисельності та етнічної структури населення регіону у досліджуваний період. Для проведення даного дослідження були використані справи Держархіву Тернопільської області [2–15] та офіційно опубліковані результати Всесоюзних переписів населення [21].

Щодо історіографії дослідження, то потрібно відзначити наявність низки узагальнюючих праць, що стосуються окремих народів та безпосередніх досліджень зміни їхньої чисельності. Особливе місце займають праці видатного українського етнографа В. Наулка, який у статті «Динаміка етнічного складу населення Тернопільщини (XIX–XX ст.)» [20] продемонстрував особливості зміни чисельності населення титульних етносів регіону. В. Кубійович у монографії «Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 1. 1. 1939» [17], навів детальні дані про чисельність населення Тернопільщини (у тогочасних географічних межах). Аналіз етнодемографічних процесів у західноукраїнському регіоні відображено у статті

С. Макарчука [19]. Етносоціальні процеси в західних областях України були предметом дисертаційного дослідження В. Гулая [1].

Актуальними для нашого дослідження були праці В. Скляра «Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення» [22] та С. Чорного «Національний склад населення України в ХХ сторіччі. Довідник» [26], які дають можливість, на основі порівняння з іншими регіонами, охарактеризувати етнічні зміни населення Тернопільської області досліджуваного періоду.

Особливості динаміки чисельності росіян на західній Україні наводить І. Терлюк у праці «Росіяни західних областей України (1944–1996 рр.). (Етносоціальне дослідження)» [23]. О. Калакура у монографії «Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті» [16] аналізує особливості розвитку польського етносу під впливом соціальних, економічних та політичних чинників.

Мета написання статті полягає у дослідженні етнічних змін населення Тернопільщини 50-х–60-х рр. ХХ ст. у контексті соціально-економічного розвитку краю.

Соціально-економічні та демографічні зміни, спричинені подіями Другої світової війни та повоєнної відбудови, суттєво змінили кількісний та етнічний склад населення Тернопільської області. Згідно з даними В. Кубійовича, станом на 1 січня 1939 р. на території Тернопільської області проживало 61 % українців, 30 % поляків та 8 % євреїв [17, с. 12]. Українці переважно проживали у сільській місцевості, тоді як представники інших національностей концентрувалися у містах.

Глибокі зміни в етнонаціональній структурі населення області були спричинені процесами тотальної радянзації західної України. Місце колишніх традиційних національних груп – поляків та євреїв, займали росіяни та інші народності СРСР. Для росіян створювалися особливі умови адаптації, що на практиці дозволяло отримати більш оплачувану роботу та кращі соціальні можливості. Як зазначає дослідник І. Терлюк: «Російські мігранти, на відміну від представників інших національностей, користувалися державною підтримкою. На всіх рівнях росіяни відчували більший психологічний комфорт у «специфічному» іноетнічному середовищі західних областей. Це допомагало їх адаптації» [23, с. 74]. Подібні преференції дозволили значно підвищити чисельність росіян в області. Так, наприклад, їхня чисельність у селищі Підгайці Тернопільської області з 1950 р. до 1959 р. зросла у шість разів і склала 175 осіб [23, с.85].

Це було закономірним явищем, оскільки як зазначає С. Макарчук: «росіяни переважно проживали у містах і дуже мало в селах» [19, с.161]. Підтвердження даної тези ми знаходимо у матеріалах Держархіву Тернопільської області, а саме: у 1962 р. у колгоспах Борщівщини працював 1 росіянин та 1 особа іншої національності [8]; у колгоспах Бучацького району не працювало жодної особи іншої національності [9]; в Гусятинському районі у колгоспних господарствах працював 1 росіянин [10]; у відділі колгоспного будівництва працювало 6 росіян [7].

У 50–60-х рр. була доволі поширеною практика, коли секретарство у партійних організаціях виробничих колективів доручали росіянам. Так, станом на 1 січня 1954 р. у Тернопільській області серед секретарів парторганізацій колгоспів кожен п'ятий, а в промисловості і на транспорті – кожен другий, був росіянином [18, с.32]. І. Терлюк наводить спогади очевидців про переселення росіян у Західну Україну: «У Бучач я приїхала зі своїми батьками у 1956 р. з Воронежу, де я народилась і проживала до того часу... Переїхали... через призначення батька по партійній лінії ... (Сорокіна Л. І., 62 роки)» [23, с.66]. За подібним сценарієм на терени області переїхала значна частина російського населення та осіб інших національностей.

Зростання чисельності представників різних національностей на підприємствах, установах та організаціях області у 50-х рр. ХХ ст. було значним і торкнулося усіх сфер життєдіяльності населення. Зокрема, національний склад наукових працівників області станом на 1 листопада 1957 р. виглядав наступним чином: українці – 26, росіяни – 9, білоруси – 1, євреї – 1 [2]. Ситуація з науково-педагогічними працівниками того ж року була наступною: українців – 102, росіян – 26, білорусів – 2, татар – 1, євреїв – 4, вірмен – 1, естонців – 1 [3].

Зазначимо, що упродовж наступних років відбулося значне зростання науково-педагогічних працівників першочергово за рахунок українців, однак зростала і чисельність осіб інших національностей. Зокрема, у 1964 р. чисельність українців зросла до 259 осіб, росіян – до 76, євреїв – до 9, білорусів – до 4 осіб. Залишилася незмінною чисельність науковців вірменської національності, з'явився латиш та 4 особи інших національностей [11].

Важливим чинником, який мав вплив на етнічну динаміку населення Тернопільської області, був його природній приріст, що демонстрував позитивні зрушення. У 1958 р. у містах області народилось 3448 дітей, а в 1959 р. – 3555. Серед народжених у 1958 р. 2934 були українцями, кількість росіян становила 359, поляків – 106, осіб інших національностей – 49. Кількість народжених українців у 1959 р. становила 3064, росіян – 329, поляків – 98, осіб інших національностей – 64 [24, с.126]. Дані тенденції збереглися і в наступні роки, що було пов'язано насамперед з економічними чинниками, зокрема, підвищенням рівня добробуту сімей.

За даними перепису населення 1959 р. у Тернопільській області його чисельність становила 1085586 осіб, серед яких кількість українців дорівнювала 1030166 осіб, росіян – 26904, поляків та представників інших національностей – 23510 та 5006 осіб відповідно [26, с.79]. Пояснення вимагає той факт, що у статистичних даних відсутня інформація щодо чисельності євреїв у етнічному складі населення області, адже кількома роками раніше їхня чисельність була доволі помітною. Український дослідник С. Макарчук пояснює це тим, що «кількість єврейського населення в Івано-Франківській та Тернопільській областях була настільки незначною, що відомості про нього не ввійшли до зведеного тому підсумків перепису Української РСР. Водночас у Львівській області їх обліковувалося 30030 осіб або ж 1,42 % населення області» [19, с. 161]. Автор проаналізував співвідношення їхньої чисельності серед міського та сільського населення. Зокрема, чисельність сільського населення Галичини сягала 3037709 осіб або ж 70,84% від усієї його кількості. Співвідношення національностей серед сільського населення виглядало наступним чином: українців – 2957346 осіб (97,35 %), поляків – 50351 (1,66 %), росіян – 24331 (0,80 %) [19, с. 161]. М. Гулай засвідчує тенденцію до розміщення у соціально престижнішому міському середовищі переважної більшості прибулого населення (росіян та осіб інших національностей), тоді як найчисельніші традиційні національні групи регіону (українці, поляки) й надалі віддавали перевагу проживанню у сільській місцевості [1, с.71].

Разом з тим, у статті видатного українського етнографа В. Наулка, поряд із уже згаданими етносами, що проживали на Тернопіллі, додаються білоруси – 1,8 тис. та євреї – 1,6 тис. осіб [20, с. 3]. Наведені дослідником дані підтверджують, що динаміка чисельності населення Тернопільської області значно відрізнялася від західноукраїнських тенденцій, що більш яскраво проявилось у наступні роки.

Подібної думки дотримується і В. Скляр, який на прикладі російської національної меншини констатує зростання її чисельності у всіх областях України, окрім однієї – Тернопільської, де навпаки відбулося скорочення росіян у період 1959–1970 рр., що становило 1,12 % [22, с.187]. Дослідник І. Терлюк проаналізував дані більш ширшого діапазону років і констатує що: «російське населення Тернопільської області між 1959 і 1979 рр. зберігало виразну тенденцію до зменшення. Темпи його приросту скоротились на 4,6 %. І хоч у наступному десятиріччі частка росіян серед населення області дещо зросла, проте, за переписом 1989 р. їх абсолютна чисельність навіть не досягла рівня 1959 року» [23, с. 25].

Подібні тенденції прослідковуються і серед населення області, що мало вищу освіту. Так, загальна кількість осіб із вищою освітою у 1960 р. становила 10447, серед яких: українці – 8934, росіяни – 1143, євреї – 194, інші – 87, білоруси – 61, вірмени – 9, грузини – 3, татари – 3, латиші – 2, мордовці – 1 [5; 6].

Іншою була ситуація у промисловості. Зокрема, на заводі «Електроарматура» у 1961 р. серед 67 спеціалістів з вищою освітою було 49 українців, 17 росіян та 1 єврей [13], з середньоспеціальною – 65 українців, 16 росіян, 1 єврей та 2 особи інших національностей [14].

Із даних про службовців та інженерно-технічних робітників Тернопільського бавовняного комбінату станом на 1 липня 1965 р. до складу керівних кадрів входило 4 українців, 3 росіян та 1 єврей [15]. Фактично, кожен другий керівник підприємства був представником іншої національності. З одного боку, керівництво країни могло керуватися їхніми професійними якостями, однак, найчастіше це виглядало як безпосередній прояв цілеспрямованої русифікації західноукраїнських земель.

Окремого аналізу вимагає динаміка польського населення Тернопільщини у досліджуваний період, що мала негативні тенденції. Зменшення чисельності польського населення області було обумовлено і зростанням кількості змішаних шлюбів. О. Калакура зазначає: «Багато полячок, одружившись з українцями, росіянами чи представниками інших національностей, здебільшого втрачали або істотно знижували власну етнічну ідентичність» [16, с.360]. Окрім польського населення, яке відчутно зменшувалося в результаті міжетнічних шлюбів потрібно навести приклад і росіян, у середовищі яких відбувалися аналогічні процеси. Для російського населення були характерними також і найнижчі темпи народжуваності. Це зумовлено значним дисбалансом статеві структури російського населення на користь чоловіків, які переважали у міграційних потоках в Тернопільську область. З роками дана тенденція міжетнічних шлюбів ставала все більш помітною, тоді як відбувалось зменшення числа російського чоловічого населення у механічному русі [25, с. 212].

Незначними темпами збільшувалось число народжених осіб інших національностей, однак за два десятиліття їхнє число збільшилось практично удвоє. Причини повільного зменшення народжуваності слід вбачати у переході до малодітності сімей та їхній орієнтації на добробут і забезпеченість.

Згідно даних Всесоюзного перепису населення 1970 р. чисельність українців у Тернопільській області становила 1106954 осіб, росіян – 26349, поляків – 14690, осіб інших національностей – 4675 [21, с.186]. Чисельність російського населення зменшилася на 2, 23 %, при чому, як зазначає В. Скляр: «1,5 тис. росіян у середньому були україномовними» [22, с. 346]. З результатів перепису стає зрозуміло, що росіяни та представники інших національностей в основному проживали в містах, тоді як чисельність українців та поляків однозначно була більшою серед жителів сільської місцевості. І. Терлюк пояснює це тим, що росіяни практично не змінювали місця свого проживання після приїзду на терени області [23, с. 25].

У період 1950–1960 рр. білоруси, що проживали на теренах області, вибрали місцем свого проживання інші регіони республіки, або ж під час проведення перепису у графі національності зараховували себе до росіян.

Чисельність україномовних українців за даний період зросла на 77,3 тис. або на 7,53 % [22, с. 342], російськомовних зменшилась з 3,3 тис. у 1959 р. до 2,8 тис. у 1970 р. [22, с. 343]. Загальна чисельність українців зросла на 76,8 тис. або на 7,45 % [22, с. 340]. Аналіз даних перепису засвідчує моноетнічність Тернопільської області та іде в розріз із загальнореспубліканським тенденціям.

Таким чином, етнічна строкатість населення Тернопільської області значно змінилась у досліджуваний період. До раніше проживаючих тут етносів додавалися нові, які потрапляли сюди в результаті радянської політики фільтрації населення.

Чисельність російського та російськомовного населення Тернопільської області, на відміну від інших регіонів, зменшилась у 50-ті–60-ті рр. ХХ ст. та зберігала тенденцію до скорочення. Окрім того, більшість росіян проживали у містах та практично не змінювали місця свого проживання. Негативної динаміки зазнала чисельність польського етносу, який у довоєнний період відігравав чималу роль у житті регіону. У досліджуваний період польське населення було втягнуте у процес асиміляції, в першу чергу з українцями, а також згідно процесу репатріації поверталось до Польщі. Чисельність інших етносів була незначною та коливалася у межах 4–5 тис. осіб, в залежності від соціально-економічних та політичних умов.

У найбільш вигідному становищі перебували українці, чисельність яких постійно зростала. Визначальними факторами, що сприяли цьому, був природний та механічний приріст населення. Для досліджуваного періоду характерним також було зростання частки

українського населення у містах, органах влади, серед керівництва підприємств, установ та організацій.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гулай В. Етносоціальні процеси в західних областях України (друга половина 40-х–50-ті роки ХХ ст.: дис. .... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія». Львів, 2002. 195 с.
2. Державний архів Тернопільської області (ДАТО) ф. Р-1. Статистичне управління Тернопільської області, оп. 3, спр. 645, арк. 5 зв.(для заг.)
3. ф. Р-1, оп. 3, спр. 645, арк. 7 зв.
4. ф. Р-1, оп. 3, спр. 913, арк. 60.
5. ф. Р-1, оп. 3, спр. 1101, арк. 8 зв.
6. Там само, арк. 9.
7. ф. Р-1, оп. 3, спр. 1507, арк. 26.
8. ф. Р-1, оп. 3, спр. 1512, арк. 8.
9. Там само, арк. 12.
10. Там само, арк. 117.
11. ф. Р-1, оп. 3, спр. 1852, арк. 30 зв.
12. ф. Р-1, оп. 3, спр. 1875, арк. 4, 9 зв.
13. ф. Р-3285, оп. 1, спр. 51, арк. 5
14. ф. Р-3285, оп. 1, спр. 51, арк. 12
15. ф. Р-3211, оп. 1, спр. 24, арк. 2.
16. Калакура О. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті. Київ: Знання України, 2007. 508 с.
17. Кубійович В. Етнічні групи південнозахідної України (Галичини) на 1. 1. 1939. Вісбаден, 1983. 174 с.
18. Леськів М. Радянський режим у західних областях України (1944-1953 рр.): дис. ... канд. іст. наук 07.00.01. Львів, 2008. 196 с.
19. Макарчук С. Етнодемографічні процеси в Галичині у ХХ ст. // Галичина: Етнічна історія: Тематичний збірник статей. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. С. 130–165.
20. Наулко В. Динаміка етнічного складу населення Тернопільщини (ХІХ–ХХ ст.) // Тез. доп. та повід. 1-ї Терноп. обл. наук. іст. – краєзн. конф. Секція V. Тернопіль, 1990. Ч. III. С. 2–4.
21. Підсумки Всесоюзного перепису населення 1970 р. Національний склад населення СРСР, союзних і автономних республік, країв, областей і національних округів. – Відомості про кількість, етнічний та мовний склад галицького суспільства дають радянські переписи населення 1959, 1970, 1979 і 1989 рр. Москва, 1973. Т.4. 567 с.
22. Скляр В. Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення. Київ: Вид. центр «Провіта», 2008. 392 с.
23. Терлюк І. Росіяни західних областей України (1944–1996 рр.) (Етносоціальне дослідження). Львів: Центр Європи, 1997. 176 с.
24. Тимків І. Динаміка народжуваності міського населення Тернопільської області в 50–60 рр. ХХ ст. // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Історія України: сучасні виклики». Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2015. С. 123–130.
25. Тимків І. Характеристика динаміки населення Тернопільської області 1956–1960 років // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)» / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль: «Вектор», 2014. С. 212–215.
26. Чорний С. Національний склад населення України в ХХ сторіччі. Довідник. Київ: ДНВП «Картографія», 2001. 88 с.

REFERENCES

1. Hulai, V. (2002), Etnosotsialni protsesy v zakhidnykh oblastiakh Ukrainy (druha polovyna 40-ki-50-ti roky XX st.: dys. .... kand. ist. nauk : spets. 07.00.01 «Istoriia», Lviv, 195 s.
2. Derzhavnyi arkhiv Ternopil'skoi oblasti (DATO) f. R-1. Statystychne upravlinnia Ternopil'skoi oblasti, op. 3, spr. 645, ark. 5 zv.(dlia zah.)
3. f. R-1, op. 3, spr. 645, ark. 7 zv.
4. f. R-1, op. 3, spr. 913, ark. 60.

- 5.f. R-1, op. 3, spr. 1101, ark. 8 zv.
6. Tam samo, ark. 9.
- 7.f. R-1, op. 3, spr. 1507, ark. 26.
- 8.f. R-1, op. 3, spr. 1512, ark. 8.
9. Tam samo, ark. 12.
10. Tam samo, ark. 117.
11. f. R-1, op. 3, spr. 1852, ark. 30 zv.
12. f. R-1, op. 3, spr. 1875, ark. 4, 9 zv.
13. f. R-3285, op. 1, spr. 51, ark. 5
14. f. R-3285, op. 1, spr. 51, ark. 12
15. f. R-3211, op. 1, spr. 24, ark. 2.
16. Kalakura, O. (2007), Poliaky v etnopolitychnykh protsesakh na zemliakh Ukrainy u KhKh stolitti, Znannia Ukrainy, Kiiiv, 508 s.
17. Kubiiiovych, V. (1983), Etnichni hrupy pivdennozakhidnoi Ukrainy (Halychyny) na 1. 1. 1939, Visbaden, 174 s.
18. Leskiv, M. (2008), Radianskyi rezhym u zakhidnykh oblastiakh Ukrainy (1944-1953 rr.): dys. ... kand. ist. nauk 07.00.01. Lviv, 196 s.
19. Makarchuk, S. (2008), Etnodemografichni protsesy v Halychyni u XX st., Halychyna: Etnichna istoriia: Tematychnyi zbirnyk statei. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, S.130–165.
20. Naulko, V. (1990), Dynamika etnichnoho skladu naselennia Ternopilshchyny (XIX–XX st.), Tez. dop. ta povid. 1-yi Ternop. obl. nauk. ist. – kraiezn. konf. Sektsiia V. Ternopil, Ch. III, S.2–4.
21. (1973), Pidsumky Vsesoiuznogo perepysu naselennia 1970 r. Natsionalnyi sklad naselennia SRSR, soiuznykh i avtonomnykh respublik, kraiv, oblastei i natsionalnykh okruhiv. – Vidomosti pro kilkist, etnichnyi ta movnyi sklad halytskoho suspilstva daiut radianski perepysy naselennia 1959, 1970, 1979 i 1989 rr., Moskva, T.4, 567 s.
22. Skliar, V. (2008), Etnichniy sklad naselennia Ukpainy 1959–1989 pp. : etnomovni naslidky posiishchennia, Byd. tsentp «Pposvita», Kiiiv, 92 c.
23. Terliuk, I. (1997), Rosiiany zakhidnykh oblastei Ukrainy (1944–1996 rr.) (Etnosotsialne doslidzhennia), Tsentr Yevropy, Lviv, 176 s.
24. Tymkiv, I. (2015), Dynamika narodzhuvanosti miskoho naselennia Ternopilskoi oblasti v 50–60 rr. XX st., Materialy Vseukrainskoi naukovoi konferentsii «Istoriia Ukrainy: suchasni vyklyky», TNPU im. V.Hnatiuka, Ternopil, S.123–130.
25. Tymkiv, I. (2014), Kharakterystyka dynamiky naselennia Ternopilskoi oblasti 1956–1960 rokiv, Materialy II Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii «Ternopil i Ternopillia v istorii ta kulturi Ukrainy i svitu (vid naidavnishykh chasiv do sohodennia)» / Za zah. red. prof. I. S. Zuliaka, Vektor, Ternopil, S. 212–215.
27. Chorny, S. (2001), Natsionalnyi sklad naselennia Ukrainy v XX storichchi. Dovidnyk. DNVP «Kartohrafiia», Kiiiv, 88 s.

Tymkiv I. Ethnic changes in the population structure of Ternopil region in 50s–60s in XX century.

The article analyzes the dynamics of the ethnic composition of the population of the Ternopil region in the 1950-1960. We characterize the influence of political (sovietization, russification) and economic (development of the industry, the emergence of its new branches, the growth of welfare) factors on the causes and particularly the changes of ethnic structure of the population. The dynamics of the number of individual ethnic groups (Russian, Poles and Jews) living in the area during the study period.

The methodological basis of the study are the principles of scientific knowledge: scientific, systematic, historicism and pluralism. Article accomplished using methods such as problem-chronological, comparative-historical, systemic, structural, logical and analytical.

The ethnical changes which took place in Ternopil region in 50s-60s in XX century were caused by an outcome of the World War II and deliberate politics of the USSR government. Economical growth and setup of new factories to some extent caused the growth of ethnical diversity of society. At the same time the research let us make the consequences that the growth of other nationalities in this area hasn't influenced the general structure of Ternopil region population.

Key words: Ukrainians, Russians, Poles, national minorities, Ternopil region, leading cadres.

Одержано 04.12.2017.